

Centralna šola Preserje

Letos praznujemo častitljivo obletnico šolstva v našem kraju – 160 let! Naš šolski okoliš sestavljajo podkrimske vasi Rakitna, Gorenja in Dolenja Brezovica, Preserje, Kamnik pod Krimom in vasi v dolini, ob robu Ljubljanskega barja, Jezero, Podpeč, Prevalje in Goričica. Nekoč ni bilo tako. Rakitna je imela svojo občino, Podpeč in Jezero sta bila v občini Tomišelj, učenci z Rakitne ter Jezera in Podpeči niso hodili v šolo v Preserju. Takrat ni bilo ne železniške postaje ne avtobusnih linij in učenci iz oddaljenejših krajev bi morali hoditi peš tudi do tri ure v eno smer.

Polnih 160 let je tega, ko so prvi šolarji, naši pradedki in prababice, zasedli »klopi« v prvi učilnici šole. To je bilo v pritlični sobi zgradbe, kjer sta stanovala cerkovnik in organist. Izjemno skromna enorazrednica ni imela niti pravih šolskih klopi. Vendar je tudi pred tem vedoželjna mladina hodila v župnišče, kjer jih je kaplan učil osnovnih tehnik branja, pisanja in računanja. Pravi in obvezni pouk pa se je začel leta 1854. Težav s potrebnimi učili ni bilo konca. Dobili so jih šele konec 19. stoletja. V šolskih kronikah beremo, da je nadučitelj Jakob Marn nabiral prostovoljne prispevke med vaščani in prirejal tombole. Iz zbranih prispevkov je kupil stenske zemljevide, barometer, termometer in razpelo

Preden je dobila šola v Preserju današnje poslopje, je potekal pouk v »stari šoli«, v zgradbi pri župnišču, nato pa v zgradbi nekdanjega združnega doma, kjer je danes stanovanjska hiša. Združni dom je bil zgrajen leta 1956, šola pa je začela tu delovati že leta 1961. Tudi to ni zadostovalo za vse večje število šoloobveznih otrok, zato so morali preurediti nekaj prostorov v nekdanjem prosvetnem domu, ki je stal nasproti šole.

Nova šola je bila odprta novembra 1981. To je bila prostorna enonadstropna stavba z veliko telovadnico, dvema zbornicama in upravnim delom, ločenima razredno in predmetno stopnjo, ki ju je povezovala skupna jedilnica, knjižnico ter takrat najsodobneje opremljenimi kabineti za tehniko, fiziko in kemijo. V kleti stavbe je tudi zaklonišče, ki je služilo kot garderobni prostor za učence. Z leti se je pokazalo, da prostora primanjkuje.

Na fotografiji: prenovljena fasada OŠ Preserje, 2014

Zato je bilo leta 2003 dograjeno še eno nadstropje, kjer sta svoje prostore našli knjižnica in računalniška učilnica, ki je do takrat nismo imeli. Iz starega knjižničnega prostora v prvem nadstropju so naredili dva razreda, dozidali učilnico na razredni stopnji, kjer je danes prvi razred, in pridobili še eno telovadnico t.i. »malo telovadnico«. Takrat je bil preurejen tudi vhod v šolo in s tem smo pridobili veliko avlo.

Z izolacijo zunanjih sten in podstrešja leta 2014 smo postali tudi energetsko varčna šola.

Omeniti kaže, da se vsi, ki so pripomogli k razvoju šolstva v kraju, vsi delavci šole Preserje, Jezero in Rakitna - učitelji in učiteljice, hišniki, snažilke in kuharice - od samih začetkov vse do leta 1994 omenjajo v knjigi Janeza Klemenca *Osnovna šola Preserje v luči časa*, ki je izšla ob 140 - letnici ustanovitve, leta 1994.

Podružnična šola Rakitna

Čeprav sodi Rakitna danes v naš šolski okoliš, takrat otroci iz Rakitne niso hodili v šolo. Še naprej jih je poučeval župnik, saj bi otroci potrebovali tri ure hoda v eno smer, tudi skozi gozdove, da bi prišli do šole v Preserju. Šele leta 1912 je postalo obiskovanje pouka obvezno in so na Rakitni uvedli dvorazrednico, ki so jo obiskovali otroci do 14. leta starosti. Rakitna je imela pred drugo svetovno vojno svojo občino in svoj prosvetni dom, kjer je domovala tudi šola. Dom je bil požgan med vojno, leta 1943, zato je začasno potekal pouk pri Logarju, nato pa v župnišču. Že pred letom 1940 so vaščani zbirali sredstva za gradnjo šole, a jim je načrte prekrizala vojna in sredstva za gradnjo je razvrednotila inflacija.

Starejši znajo povedati, da so se vaščani trudili postaviti novo šolo vsa leta po vojni. Zbrali naj bi ves les, potreben za gradnjo, a je ta izginjal, kot pravijo »jemale so ga noči« in tako z gradnjo ni bilo nič.

Šele leta 1970 je krajevna skupnost naročila projekt za izgradnjo nove šole, ki jo je začelo graditi SGP Grosuplje leta 1979, investitor pa je bila Mestna izobraževalna skupnost Ljubljana. Takrat je namreč ves preserski šolski okoliš, tudi Rakitna, sodil pod ljubljansko občino Vič-Rudnik.

Danes je na Rakitni naša podružnica s poukom do petega razreda in dvema oddelkoma podaljšanega bivanja. Šola je bila zgrajena po takratnih sodobnih merilih in slavnostno odprta leta 1981. Kot vzor podružnične šole je bila predstavljena delegaciji japonskih gospodarstvenikov leta 1984, ki se niso mogli načuditi, da tako skladno grajena, v okolico vpeta in sodobna šola krasi »nek odročni kraj«. Pred šolo je bila lepa zelenica, okoli šole pa je leta 1986 takratna vodja šole Sonja Caruso zasadila sadna in okrasna drevesa.

Da ni zlato vse, kar se sveti, se je tudi tu kmalu pokazalo. Ker investitorji niso poslušali nasvetov krajanov in so šolo gradili nad močno vodno žilo, so morali kmalu zaradi vdiranja talne vode zgraditi 100 metrov dolg cevovod, ki je vodo odvajal v bližnji potok. Vendar to še ni bilo konec težav. Streha je začela popuščati zaradi teže snega in voda je zamakala izolacijski material, tako da so morali leta 1990 streho na novo pokriti in ustrezno zaščititi. Rakiška šola, ki je dobila leta 1981 dve veliki učilnici, kabinet, veliko avlo, sodobne sanitarije, večnamensko telovadnico, kuhinjo in zaklonišče v kleti, je še vedno dobro vzdrževana.

V šolski avli je v za ta namen zagrajenem prostoru deloval tudi vrtec, in to od leta 1990, leta 2009 pa je dobil svoje novo poslopje v neposredni bližini.

V okviru Mladinskega klimatskega zdravilišča deluje tudi bolnišnični oddelek OŠ Preserje.

Podružnična šola Rakitna iz leta 1981

Podružnična šola Jezero

Tudi vasi Jezero in Podpeč nista sodili v naš šolski okoliš, saj sta bili del takratne občine Tomišelj. Zaradi oddaljenosti od šole v Preserju se je leta 1921 ustanovila enorazredna šola na Jezeru. Otroci različnih starosti, ki jih je bilo 62, so do takrat hodili čez hrib Sv. Ane v šolo v Preserje, potem pa so postali učenci enega razreda v šoli na Jezeru.

Tudi na Jezeru niso imeli zgradbe, ki bi ustrezala svojemu namenu. Vaški posestnik Kraljič je ponudil svoje zemljišče med hribom Sv. Ane in potokom Podhruška. Vendar je tudi prej tu stala hiša. Lasniki, ki so se pisali Petrič, so prodali posest in se leta 1905 izselili v Ameriko. Po več kot sto letih je prišla pravnikinja, ki ne govori več slovensko, pogledat kraj, natančneje prostor, kjer je stala hiša njenih prednikov. To je bilo avgusta 2012.

Po dolgih zapletih je uspelo krajanom zgraditi šolo, ki je odprla svoja vrata 11. oktobra 1925. Čeprav je načrt naredila stavbena družba »Prebud«, so bistveni delež prispevali domačini, ki so darovali mnogo gradbenega materiala ter opravili na stotine prevozov. Vendar šola ni imela električne napeljave, dobila jo je šele leta 1940.

Naslednje leto so uredili še vrt in sadovnjak. Na dvorišču je bila skala, del hriba Sv. Ana, ki je takrat segal čez današnjo državno cesto Podpeč – Jezero. To skalo so razstrelili in navozili veliko zemlje. Vse to so opravili vaščani s prostovoljnim delom. Tako je nastal vrt, kjer je šolski upravitelj Štefan Schein posadil okrasno drevje in grmičevje, betonski robniki pa so utrjevali vrtno steze. Na vrtu sta bili tudi topla greda in lesena uta, ob šolskem poslopju pa so zasadili sadna drevesa, in sicer marelice, breskve in hruške.

Takrat so zgradili tudi novo strugo za kraški potok Podhruška, ki zdaj teče za šolsko ograjo. Potok je prvotno tekkel na mestu, kjer je danes dvorišče. V osemdesetih letih preteklega stoletja so na vrtu posekali vsa drevesa (sadna in okrasna) in grmičevje. Na tem mestu so leta 1996 zgradili vaško igrišče. Od vrta sta ostali le dve smreki, ki sta danes za ograjo, ter dve lipi ob mostičku na služnostni poti. Upravitelj Štefan Schein ju je posadil leta 1933 kot spominski lipi in takrat h koreninam položil liste s sezname učencev od 1. do 4. in od 5. do 8. razreda. Seznane so položili v dve steklenici in ju zalili z voskom, da ju vlaga ne bi uničila.

*Otvoritev
podružnične šole
na Jezeru leta
1921*

Leta 1953 so nadzidali šoli še eno nadstropje. Danes stara šola še stoji, vse hitreje jo gloda zob časa, talna voda je v kleti skoraj stalnica, vlaga prepreda stene in sili vse višje, a kljub temu se zgradba vztrajno giblje proti 100-ti obletnici, obiskuje pa jo vse več učencev. V šoli so trije samostojni razredi in dva oddelka podaljšanega bivanja. Leta 2013 so prenovili šolske sanitarije in zamenjali okna.